

Hoe anderen het zien

Kinderen leren over symbolische en subjectieve betekenissen van kleur

Barend Cornelis Koekkoek (1803-1862). *Oude eik aan bosrand* (1849), paneel, 79 × 105 cm.

onderwerp

kleuren om je heen

techniek

beschouwen,
bespreken,
beschrijven

Toelichting

Er bestaat geen wereld zonder kleur en voor elk wezen is kleur van levensbelang. Kleuren geven informatie over de aard der dingen, over hoe de wereld eruit ziet. Ze geven ons gevoel voor dingen, beïnvloeden ons en wij zijn er bijna alle uren van de dag door omgeven. Alleen 's nachts als het licht uit is, zijn er praktisch geen kleuren te zien. Mensen gaan sinds de oertijd op speciale wijze om met het fenomeen kleur. Veel kleuren hebben in de loop der tijd symbolische betekenissen gekregen. Zo was bijvoorbeeld de kleur geel in het oude China verbonden aan de keizer. Niemand mocht geel dragen omdat dit een symbool was van alle wijsheid en inzicht. Het geel benaderde de witte kleur het meest. Wit betekende het zuivere en als iemand stierf droegen de nabestaanden witte kleding om de overledene te begeleiden op zijn weg naar volmaaktheid. Maar ook in de huidige godsdiensten worden de kleuren van symbolische betekenissen voorzien: paars en zwart bijvoorbeeld voor rituelen rondom boete en dood, geel en

groen waar het over hoop en verwachting gaat, rood en wit voor feesten, liefde en geloof. Ook in het dagelijks leven hebben kleuren een symbolische waarde: warme en koude kraan, elektrische bedrading of de gekleurde lichten in het verkeer.

Naast deze symboolfunctie heeft kleur voor mensen ook subjectieve betekenissen. Hiervan enkele voorbeelden. Kinderen en volwassenen die vertrouwd zijn met de problemen rond het kleuren mengen zullen weinig moeilijkheden hebben met de kleuren van de vier jaargetijden. Het lijkt wel of iedereen instinctmatig aanvoelt welke kleuren daar bij elkaar horen. Zo zullen wij het als vreemd ervaren, wanneer een slager zijn winkel in geel, bruin en oranje schildert, of als een bakkerswinkel in overwegend blauwgroene kleuren uitgevoerd zou worden. En hoe zouden wij blauw licht tijdens het avondeten ervaren? Vlees ziet er dan grijsgroen uit, de aardappelen lijken rot! Onze eetlust is dan snel over.

Dat de wereld van de kleur voortdurend is onderzocht door schilders, zal iedereen vanzelfsprekend vinden; wat doet een schilder zonder kleur? De kleuren van de meeste oude schilderijen werden in het atelier aangebracht. Hierbij speelden academische tradities mee. Een landschap bijvoorbeeld werd meestal in drie plans ingekleurd: de voorgrond met overwegend bruinen, het middendeel met groen en geel, de achtergrond met blauwen en grijsen. Pas in de 19e eeuw maakten de impressionisten buiten het atelier – en plein air – hun kleurenstudies. Geactiveerd door een aantal wetenschappelijke studies over kleur bestudeerden ze vooral de invloed van het licht. Zo ontstonden atmosferische landschappen waar de traditionele opbouw uit verdween en zelfs schaduw een eigen kleur kreeg. De schilder Monet (1840-1926) probeerde de wisseling van licht en kleur weer te geven in een reeks schilderijen van dezelfde kathedraal, gezien op verschillende tijdstippen van de dag die hij – bij wijze van spreken – om het uur maakte. Op

Claude Monet. *Ochtendstemming*, 1872. 50 × 65 cm.

deze wijze wilde hij de verandering van kleur door de wisseling van het licht in de voortgang van de tijd vastleggen.

Begeleiding

In deze beschouwingsles gaan we met de kinderen na hoe zij omgaan met de wereld van kleur. Hierbij komen zowel de symbolische waarden – thuis, verkeer, school – als de meer subjectieve betekenissen – speelgoed, kleding, kleur van hun eigen kamer – aan bod. Tot slot kunnen enkele grote prenten of posters worden beschouwd, speciaal op het kleurgebruik.